економіка» – 2013. - № 12. – Режим доступу:
http://www.economy.nayka.com.ua/.

УДК 001:331.108.4.5

Білоус Л. Й.
Івано-Франківський науково-навчальний інститут менеджменту
Тернопільського національного економічного університету

КАДРОВА ПОЛІТИКА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ РОБІТНИЧИХ ПРОФЕСІЙ, ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Ефективна кадрова політика держави та професійна підготовка і перепідготовка кадрів є фундаментом не тільки людського інтелектуального розвитку і прогресивного збагачення суспільства, але і виступає гарантом індивідуального розвитку, виховує інтелектуальний, духовний та виробничий потенціал національної економіки.

Розвиток держави, структурні перетворення на мікро та макроекономічному рівнях мають гармонійно поєднуватись з реформою освіти, професійною підготовкою для того, щоб задовольнити потреби і прагнення людей. Формування ринкових відносин, становлення в Україні демократії зумовлюють зміну цільових настанов та програм розвитку професійної освіти, управління підготовкою кадрів а саме робітничих професій.

Першочерговості набуває задоволення різноманітних освітніх потреб особистості заради її розвитку і самореалізації, а також для забезпечення її конкурентоспроможності на ринку праці. В будь-якому суспільстві одним із загальних законів його розвитку є закон підвищення професійної якості населення, яка проявляється в тому, що кожне наступне покоління має більш високі якості в порівнянні з минулим. На думку вчених, це визначається закономірностями розвитку науково-технічного, соціально-економічного прогресу та політичного стану держави.

Ключові слова: професійна якість, трудові ресурси, робітничий потенціал, професійне навчання, підготовка кадрів,мобільність професійних кадрів, інноваційні технології, самореалізація. конкурентоспроможність на ринку праці

Билоус Л. И. Кадровая политика подготовки специалистов рабочих профессий, как стратегия развития национальной пищевой промышленности Ивано-Франковский регион / Ивано-Франковский научно-учебный институт менеджмента Тернопольского Национального экономического университета, Украина, Ивано-Франковск

Эффективная кадровая политика государства и профессиональная подготовка и переподготовка кадров является фундаментом не только человеческого интеллектуального развития и прогрессивного обогащения общества, но

и выступает гарантом индивидуального развития, воспитывает интеллектуальный, духовный и производственный потенциал национальной экономики.

Развитие государства, структурные преобразования на микро и макроэкономическом уровнях должны гармонично сочетаться с реформой образования, профессиональной подготовкой для того, чтобы удовлетворить потребности и стремления людей. Формирование рыночных отношений, становления в Украине демократии обусловливают изменение целевых установок и программ развития профессионального образования, управления подготовкой кадрами а именно рабочих профессий.

Первоочередности приобретает удовлетворения разнообразных образовательных потребностей личности ради ее развития и самореализации, а также для обеспечения ее конкурентоспособности на рынке труда. В любом обществе одним из общих законов его развития является закон повышения профессионального качества населения, которая проявляется в том, что каждое следующее поколение имеет более высокие качества по сравнению с предыдущим. По мнению ученых, это определяется закономерностями развития научно-технического, социально-экономического прогрессу и политического состояния государства.

Ключевые слова: профессиональное качество, трудовые ресурсы, рабочий потенциал, профессиональное обучение, подготовка кадров, мобильность профессиональных кадров, инновационные технологии, самореализация. конкурентоспособность на рынке труда.

Bilous L. J. Personnel Policies in Employment Training for Blue-Collar Jobs as a Strategy of Developing National Food Processing Industry, Ivano-Frankovsk region, Ivano-Frankovsk Research and Educational Institute of Management Ternopil National Economic University, Ukraine, Ivano-Frankovsk

Efficient state HR policy, professional training and personnel development not only constitute the backbone of human science-driven growth and advanced social development, but also secure personal growth, develop human intelligence, spiritual and industrial potential of the national economy.

National development, structural changes at micro- and macroeconomic levels should be well-balanced and harmonized with educational reforms and professional training to meet personal requirements and desires. Development of free market relations and democracy in Ukraine predetermines changes in targets and educational programs for professional training, in personnel training management, for blue-collar jobs in particular.

To satisfy a variety of social educational needs for the sake of personal development and fulfillment thus allowing for a person's competitiveness on labor market is becoming a matter of top-priority. One of the basic laws of development for any society is the law of improving professional strengths of its residents, while improved professional strengths are understood as better skills of every successive generation as compared with those of previous generations. Scientists believe that the process is determined by the progress in science and technology, the conditions of social and economic growth as well as by the political development of a country.

Key words: professional strength, human resources, labor capacity, professional training, personnel training, personnel mobility, innovative technologies, self-realization, competitiveness on labor market.

Вступ. В даній статті досліджується сучасний стан законодавчих і практичних підходів щодо розвитку кадрової ефективної політики та перспективи управління підготовкою кадрів ліцензованих за відповідними стандартами робітничих професій для харчової промисловості на сучасному етапі розвитку національної економіки.

Головним завданням, з метою подальшого розвитку харчової галузі, є управління підготовкою кадрів, формування знань та навиків робітничих професійних кадрів у професійно-технічних та вищих технічних закладах, а також на виробництві, що безперечно є запорукою постійного навчання високо професійних, універсально підготовлених, конкурентоздатних фахівців, які б відповідали високим запитам та існуючим передовим стандартам роботодавців харчової промисловості в першу чергу на внутрішньому ринку праці.

Метою даної публікації є теоретичний аналіз управління підготовкою кадрів,а також аналіз застосування та практичне виконання деяких законодавчих актів, галузевих програм розвитку та розбіжностей кадрової політики в загальнодержавній системі ,з концепцією комплексного поєднання її наукового, професійного потенціалу із сферою виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці підготовки та перепідготовки кадрів робітничих професій, процесам управління системою підготовки кадрів інноваційними методами присвячено ряд наукових праць відомих вчених таких як Грішнова О. А., Степовик П. О., Енерберг Р. Дж., Саченко В. Л. Лісогор, Т. Петрова і ін. Однак, незважаючи на значну увагу, приділену багатьма науковцями даній проблемі, протиріччя у кадровій політиці та розвитку професійної підготовки робітничих кадрів в Україні за останні роки набувають системного характеру, що спричинює дискомфорт для національної економіки, знижується рівень конкурентоспроможності робітничого потенціалу та і країни загалом.

Виклад основного матеріалу. Найважливішими кроками, щодо вирішення цієї тенденції є побудова стратегії підготовки кадрів робітничих професій вищої категорії для харчової промисловості на основі науково обгрунтованої концепції управління підготовкою таких кадрів. А для цього, на нашу думку, беручи до уваги дослідження багатьох фахівців, провідних вчених необхідно на високому фаховому рівні розробити стратегічну програму розвитку та розширення харчової галузі в контексті кластерного поєднання ресурсного, людського технічного і ін. потенціалів України.

Вивчаючи передовий досвід в окремих галузях національних економік іноземних країн, спостерігаємо стрімкий розвиток сучасної науки, техніки, насиченість виробничих процесів у всіх галузях, зокрема в харчовій промисловості. Інноваційні технології, які впроваджуються дуже швидкими темпами, вимагають не просто високого, а й якісно нового рівня підготовки робітничих кадрів

з високим потенціалом знань та навиків, що в свою чергу позитивно впливає на розвиток галузі, ринку праці, а також розширення конкурентоспроможності продуктів їх праці. Тому головним завданням національного професійного навчання сучасних робітничих кадрів у державних професійно-технічних навчальних закладах є забезпечення їх професійної компетенції, універсальність мобільності і конкурентоспроможність на ринку праці, які відповідали б високим запитам роботодавців на національному та міжнародному рівнях.

Одним із стратегічно важливих підходів, що дозволяють подолати цю тенденцію, є формування цілого ланцюга законодавчих актів, щодо впровадження європейських норм та стандартів в законодавчу базу національної професійно-технічної освіти, зокрема, розробка, затвердження і впровадження Державних стандартів на конкретні робітничі професії, які є актуальними на національному та міжнародному ринках праці.

Перевагами такої концепції стандартизації, а у майбутньому сертифікації, робітничих професій для професійно-технічних навчальних закладів України є гнучке реагування сфери праці на зміни у технологіях і змісті діяльності; встановлення взаємозацікавлених відносин з потенційними роботодавцями на мікро та макро рівнях, регулювання процесу працевлаштування випускників, використання механізму зовнішнього оцінювання кваліфікаційного рівня випускника. Для роботодавців – варіативність, різностроковість освітнього процесу; можливість впливати на зміст та організацію навчання, контролювати кінцевий результат підготовки робітничих кадрів.

Зокрема, для поступового і раціонального вирішення цієї проблематики та розвитку харчової промисловості на національному рівні слід відповідально та контрольовано впроваджувати галузеві державні програми розвитку, які б поєднували та примножували потенціал науково - навчальних, професійно - технічних та виробничих закладів.

Прикладом для вивчення ефективності державного регулювання розвитку галузей національної економіки з перспективою на майбутні періоди є галузева програма розвитку хлібопекарської галузі на період до 2015 року, яка була затверджена Наказом Міністерства аграрної політики України ще в 20.03.2008 N 164.

В даній програмі детально акцентується увага на державну підтримку та науково-навчальне забезпечення однієї із галузей харчової промисловості шляхом:

- організації проведення досліджень та супроводу інноваційних проектів, сприяння створенню сучасних підприємств хлібопекарської галузі, а також розробки та впровадження нових зразків техніки, сучасної ресурсно-і енергозберігаючої технології, створення нового асортименту хліба і хлібобулочних виробів функціонального та лікувально-профілактичного призначення;

- розробки проектів державних стандартів і удосконалення нормативно-технічної бази та методів контролю якості сировини, напівфабрикатів та готової продукції;

- забезпечення розробки технічних регламентів і національних стандартів для хлібопекарської галузі з урахуванням особливостей малих підприємств та міні-пекарень;

- підвищення ефективності системи підготовки вищої кваліфікації працівників хлібопекарської промисловості на базі Національного університету харчових технологій та Одеської національної академії харчових технологій. [11,12,13]

Актуалізується Програмою і кадрове забезпечення даного сектору економіки шляхом поставлених завдань Міністерству аграрної політики України розробити програму підготовки і перепідготовки кадрів - спеціалістів і робітничих професій для хлібопекарської галузі, яка повинна включати:
розрахунок необхідної кількості підготовки спеціалістів та кадрів робітничих професій для галузі; перелік навчальних, курсів та програм; перелік вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, навчальних закладів I-II рівнів акредитації з поглибленої спеціальної підготовки спеціалістів, та регіональних центрів з підготовки робітничих професій; перелік базових спеціалізованих хлібопекарських підприємств для проходження стажування викладачів учбових закладів та проходження навчально-виробничої практики студентами.

На нашу думку, в Програмі має бути чітко і детально економічно розраховано джерела та обсяги державного фінансування для підтримки підготовки кадрів робітничих професій. Кадрова політика повинна носити зацікавленість, як для сфери роботодавців-виробників, широкого кола науковців так і освітянської галузі, але найперше, вона повинна стати привабливою та ефективною для інтелектуально обдарованої нашої молоді, яка повинна масово приймати участь у розбудові та розвитку національної економіки маючи високий професійний рівень та впевненість у майбутньому.

Але слід зазначити, що на сьогоднішній день ефективність даної програми та і інших галузевих програм розвитку залишається лише теоретичною.

В результаті вивчення та проведеного аналізу статистичної звітності про підготовку робітничих кадрів в ПТНЗ Держкомстату України за 2013 рік, нами встановлено очевидний факт згортання багатьох позицій програми розвитку науково практичної частини чисельності закладів, підготовки кадрів робітничих професій, скорочення кількості абітурієнтів та фахових випускників-спеціалістів. Отже, однієї програми розвитку не достатньо – потрібне чітке, цілеспрямоване політичне волевиявлення керівництва та державна політика,спрямована на відповідальне забезпечення, використання необхідних ресурсів та фінансової підтримки для реалізації любої галузевої програми.

На протязі останніх років спостерігаються протиріччя на ринку професійно-технічної освіти та ринку праці, а також між основними положеннями галузевих і навіть регіональними програмами розвитку.

На фоні відносно стабільного попиту на робітничі професії, в державі скорочується загальна кількість ПТНЗ, що негативно впливає на щорічне згортання професійно-технічної освітньої галузі і очевидним є факт невиконання урядових завдань, зобов'язань, які викладені у вище згадуваних Програмах.

Таблиця 1

Аналіз динаміки підготовки робітничих кадрів в ПТНЗ України за 2007-13рр.

Період	Кількість ПТНЗ на Україні	Кількість уч-нів ПТНЗ,(тис.)	Прийнято учнів до ПНТЗ,(тис.)	Підготовлено робітничих. кадрів(тис.)
2008	1018	443,6	288,1	269,6
2009	975	424,3	249,9	239,4
2010	976	433,5	282,9	247,4
2011	976	409,4	241,7	240,1
2012	972	423,3	241,8	202,1
Пргноз/факт 2013	950/948	400/400,6	240,3/200,5	190,2/190
Прогноз 2014	980	430	300	280

За даними Держкомстату.[2]

На нашу думку наростаючі проблеми з браком кваліфікованих кадрів в галузях національної економіки, а потому із якістю та продуктивністю праці загалом в промисловості-саме через втрату належного управління системою підготовки кадрів в ПТНЗ. Вирішення цієї проблеми можливо не стільки через розширення ресурсної бази, а і завдяки сприятливому інвестиційному клімату в країні для національних та зарубіжних інвесторів, а також наявністю кадрів високої кваліфікації, зокрема найбільш потрібних(популярних) робітничих професій, здатних сприяти впровадженню інноваційних технологій на підприємствах харчової промисловості. [5,11]

На сьогоднішній день система підготовки професійних робітничих кадрів в Україні не відповідає вимогам часу, нормативним стандартам перш за все через застарілість та мізерну наповнюваність(комплектність) матеріально-технічної бази закладів. На фоні депопуляції населення та високого рівня міграційних втрат відбувається падіння престижності робітничої професії та відтік професійних кадрів з промислових підприємств, що пов'язане з низькою вартістю робочої сили та домінуванням робочих місць низької технологічної укладності.

За таких умов, назріла нагальна необхідність щодо вдосконалення системи професійної підготовки та розвитку трудового потенціалу робітників на основі принципу безперервності підвищення кваліфікації, який би забезпечив процес постійного підвищення професійного рівня робітничих кадрів.

За даними Держкомстату, опосередковані дані щодо стану економіки у країні, зокрема плинностьі кадрів, свідчить про його погіршення. Так у 2012 р. відбулось скорочення штатів на 407,4 тис. одиниць. Тобто було прийнято на роботу 2798,3 тис. осіб, а вибуло 3205,7 осіб. Такі факти свідчать про спад виробництва і спроб скорочення бюджетних витрат, оскільки найбільше скорочення штатів відбулось у промисловості,зокрема (46,5тис. працівників в тому

числі у харчовій галузі). В 2013 році такі тенденції продовжуються в ряді галузей харчової промисловості.[2]

Таким чином бачимо ще одну не менш важливу проблему – згортання потужностей галузі, причиною в цьому є в'язка проблем:

-відсутня належна державна інвестиційна програма розвитку та підтримки національного виробника;

-жорстка конкуренція на ринку продукції та послуг, яку не витримує низько кваліфіковане виробництво без інновацій в професійності, технології, науковій новизні, інтелекті персоналу та якості праці;

-відсутня жорстка регуляторна політика держави, з метою недопущення інтервенції з боку іноземних компаній до нераціонального міжнародного кооперування в сфері АПК чи харчовій галузі України. [3,4]

Впровадження ринкових принципів господарювання в національних галузях промисловості, зокрема в харчовій, вимагає по-новому розглядати стратегію розвитку і формування позицій підприємств даної галузі як на вітчизняному, так і на міжнародних ринках. Зважаючи на ті аспекти, що частка харчової промисловості у ВВП держави має зростаючу тенденцію й це є вагомим свідченням про недовикористання потенціалу даної галузі.

В результаті спостерігається значне зниження обсягів виробництва продукції підприємств харчової промисловості, скорочення чисельності працюючих та зниження фінансово-економічних результатів діяльності підприємств, що неминуче призводить до банкрутства підприємницькі структури. А для цього, на нашу думку, беручи до уваги дослідження багатьох фахівців, провідних вчених необхідно на високому фаховому рівні розробити стратегічну програму розвитку та розширення харчової галузі в контексті кластерного поєднання ресурсного, технічного, людського (кадрового) наукового та інших потенціалів. Така програма могла б ефективно мобілізувати та направити харчову галузь в прогресивному напрямку розвитку. Одним із найголовніших факторів розвитку харчової промисловості та її конкурентоздатності на внутрішньому та світовому ринку, є рівень надання професійно технічних освітніх послуг з підготовки висококваліфікованих кадрів робітничих професій вищої категорії, а також раціональне використання такого кадрового потенціалу .[1]

Висновки. На нашу думку, одним із найважливіших питань кадрової політики сьогодення-Проблема взаємодії ринку праці та ринку освітніх послуг, без вирішення якого неможливе формування якісно нової робочої сили, забезпечення висококваліфікованими кадрами сучасної економіки тощо. В останні роки намітилася позитивна тенденція розвитку ринку праці, проте зайнятість населення все-таки залишається гострою соціальною проблемою. На жаль, з різних причин ринок освітніх послуг не готовий повністю задовольнити попит роботодавців у кадрах та оперативно реагувати на зміну в їх потребах.

Однією з таких причин є невиконання тих завдань, вирішення яких вимагає сучасний стан національної та конкурентоздатної міжнародної економік. Декларативне формування різноманітних програм, а також байдуже ставлення до терміновості впровадження кардинальних змін в кадру політику не дасть

бажаних результатів в прогресивному розвитку національного господарювання. Значна кількість підприємств харчової галузі відчуває необхідність у кваліфікованих фахівцях з робітничими професіями, зокрема, в технологах, операторах та механіках ліній із комп'ютерним забезпеченням та інших. У зв'язку з цим постає потреба у вивченні та прогнозуванні попиту у кваліфікованих робітниках, удосконаленні формування та розміщення державного замовлення, підвищення професійної підготовки кадрів та якості робочих місць, удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази з питань професійної освіти, участі роботодавців у реалізації освітніх програм, співпраці для створення та затвердження державних стандартів з актуальних на ринку праці професії, які б своєчасно вступали в дію у закладах ПТНЗ.

Консолідація зусиль, як елемент кадрової політики, суб'єктів ринку праці та їх зацікавленість у співпраці дасть можливість створити передумови формування єдиної системи ефективної підготовки та використання робочої сили, невід'ємними складовими якої є ринок освітніх послуг і ринок праці. На сьогодні це один із реальних варіантів розв'язання вічно актуальної проблеми підготовки освіченої та розвинутої особистості, здатної до постійного оновлення знань та практичних навичок, професійної мобільності і швидкої адаптації до змін ринкових умов та виробничих відносин, а також дозволяє максимально наблизити ці відносини і усунути протиріччя між виробниками-роботодавцями та системою професійної підготовки робітничих кадрів.

Література:

1. Професійно-технічні навчальні заклади України (1990-2012 р.р.) [Електронний ресурс] / Державна служба статистики – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/ptu_u.html
2. Економічна активність України 2010-2012 р. [Стат збірник] / Державна служба статистики України/-2012р. – 156-176 с.
3. Проблема ефективного використання та професійно-технічної підготовки кадрів промислового сектору економіки України // Резолюція міжнародної науково–практична конференції: тези доп. – Київ, 2007. – 2-5 с.
4. Дейнеко Л. В. Стан і просторовий розвиток харчової промисловості України / Людмила Вікторівна Дейнеко. – Київ: Знання, 2012. – 5-6 с.
5. Куценко Н. В. Зміцнення соціальної бази реформ – шлях до подолання бідності / Н. В. Куценко // Економіка України. – 2002. – № 2. – С. 27–34.
6. Сичевський М. П. Вдосконалення організаційного механізму розвитку харчової і переробної промисловості / М.П. Сичевський / Вісник Сумського державного університету. Серія: економіка. – 2003. – № 5. – С. 43–45.
7. Эренберг Р. Дж. Современная экономика труда. Теория и государственная политика / Р. Дж. Эренберг, Р. С. Смит. – М.: МГУ, 1996. – 800 с.
8. Закон України «Про освіту» ст.30. : за станом на 1 груд. 2013 р. — [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: sakon.rada.gov.ua/go/1060-12

9. Наказ Міністерства аграрної політики України від 20.03.2008. N 164 за станом на 1 груд. 2013 р. – [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2013 р. – (Бібліотека офіційних видань). - Режим доступу:_sakon.nau.ua/doc
10. Галузева Програма розвитку хлібопекарської галузі на період до 2015 року. за станом на 1 груд. 2013 р. – [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики України - Режим доступу:_sakon.nau.ua/doc
11. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 24.10.2012 № 1179 за станом на 1 груд. 2013 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2013.р.
12. Купчак П. М. Харчова промисловість України в умовах активізації інтеграційних та глобалізацій них процесів – [Електронний ресурс] / П. М. Купчак. – Режим доступу: http//www.nbuv.gov.ua/books/2009/09kpmigp

УДК 330.111 : 330.34.014

Дзюбіна К. О., Ляля О. В.
Національний університет «Львівська політехніка»

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗВОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ ПОТОКІВ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЗБАЛАНСОВАНОСТІ ПРОМИСЛОВОСТІ

Досліджено сутність та напрямки розвитку еколого-економічної збалансованості промисловості. Проаналізовано та сгруповано інструменти державного регулювання зворотних матеріальних потоків в контексті розвитку еколого-економічної збалансованості промисловості. Встановлено, що ефективне управління зворотними матеріальними потоками на рівні держави можливе виключно за допомогою застосування державних інструментів примусового, стимулюючого, спонукального або підтримуючого впливу.

Ключові слова: зворотний матеріальний потік, еколого-економічна збалансованість, сталий розвиток, екологічне маркування, екологічний податок, інструменти державного управління, регулювання.

Дзюбина К. О., Ляля О. В. Государственное управление обратными материальными потоками как фактор развития эколого-экономической сбалансированности промышленности / Национальный университет «Львовская политехника», Украина, Львов

Исследовано сущность и направления развития эколого - экономической сбалансированности промышленности. Проанализированы и сгруппированы инструменты государственного регулирования обратных материальных потоков в контексте развития эколого - экономической сбалансированности промышленности. Установлено, что эффективное управление обратными материальными потоками на уровне государства возможно исключительно по-